

ними операціями, зменшує частку проблемних кредитів та покращує фінансову стійкість банківської системи в умовах цифрової економіки.

Висновки. Інтелектуалізація систем управління кредитним портфелем банків є важливим напрямом розвитку банківської діяльності в умовах цифрової трансформації економіки. Застосування цифрових технологій, зокрема Big Data, штучного інтелекту, алгоритмів машинного навчання та цифрових платформ кредитування, забезпечує підвищення ефективності управління кредитними ризиками та оптимізацію структури кредитного портфеля. Впровадження інтелектуальних систем аналізу даних сприяє автоматизації процесів кредитування, підвищує точність оцінювання кредитоспроможності позичальників та надає банкам змогу більш ефективно прогнозувати можливі ризики кредитної діяльності. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення економіко-математичних моделей оптимізації кредитного портфеля банків із використанням алгоритмів машинного навчання та сучасних аналітичних систем управління ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олійник А. Оцінка втрат від кредитного ризику та моделювання ризику ліквідності банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 3. С. 323–328. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-294-3-53>
2. Другова О., Клепікова С., Романів В. Оцінка кредитного ризику у фінансовій діяльності банку. *Причорноморські економічні студії*. 2021. № 63. С. 118–123. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.63-18>
3. Шалигіна І. Кредитний портфель українських банків під час війни: ефективне формування та мінімізація ризиків. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 186–194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-29>
4. Шевченко Н., Копитко М. Проблеми управління ризиками і кредитною безпекою банків в умовах війни та економічної нестабільності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 76. С. 287–294. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-287-294>

УДК 330.1:336.7

Андрушак Г. С.

здобувач третього рівня вищої освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: Крупка М. І.

д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В УКРАЇНІ

Вступ. Українська економічна суверенність перебуває в умовах випробувань на життєздатність та спроможність формувати, підтримувати й розвивати системи функціонування суспільства. В умовах воєнного стану виникла стратегічна потреба

в підвищенні ефективності управління фінансовими ризиками, особливо на рівні суб'єктів підприємництва. Адже отримання контролю над деструктивними сценаріями дає змогу забезпечити безперерйність функціонування як окремого підприємця, так і фінансової системи загалом, ліквідує касові розриви, зміцнює фінансову стійкість банківських установ та підвищує прибутковість в осяжному майбутньому. Інституційною основою теоретико-методологічного супроводу зазначеного процесу, на наш погляд, є ідеї І. Я. Франка, які знаходять своє відображення у працях сучасних фінансистів-науковців та політичних діячів, актуальні для імплементації в державну політичну парадигму розвитку України в частині декомпозиції систем аналізу фінансово-господарських процесів та гармонізації макро- і мікрорівнів [1]. Подальший розвиток фінансових парадигм, які переосмислюють ризики, їх вплив на суспільні відносини дають змогу формувати інноваційні методики управління, є своєчасним, а тема дослідження – актуальна в умовах сьогодення.

Мета роботи. Метою роботи є вивчення на теоретико-методологічному рівні фінансових ризиків, причин їх виникнення, ролі під час формування результатів діяльності суб'єктів підприємництва та механізму управління ними для ліквідації розвитку деструктивних сценаріїв як на мікро-, так і на макрорівні.

Основна частина. Фінансовий ризик, на думку представників львівської фінансової школи, є невід'ємним складником, усієї архітектури ризиків – це ймовірність виникнення непередбачуваних результатів у процесі фінансово-господарської діяльності, що супроводжується зміною внутрішньої фінансової архітектури суб'єкта підприємництва та зовнішніх взаємозв'язків у коротко- та довготерміновій перспективі як у національній економічній системі, так і за її межами [2]. Погоджуємося з науковими судженнями вчених у частині «розподільчої ознаки» фінансових ризиків. На наш погляд, фінансові ризики виникають в умовах реалізації відносин між суб'єктами підприємництва за відсутності ефективного механізму оцінки, моніторингу економічного простору, прогнозування зміни кон'юнктури ринків та страхових резервів суб'єкта чи джерел своєчасного його формування.

Загальний фінансовий ризик – ризик неможливості продовження діяльності підприємства, який може виникнути у разі погіршення фінансового стану підприємства, якості його активів, структури капіталу, під час виникнення збитків від його діяльності внаслідок перевищення витрат над доходами [3]. Вище фіксована фінансова дефініція в правовому полі України регламентує опосередковано взаємозв'язок між ризиками та системою управління ними. На нашу думку, за наявності у суб'єкта підприємництва кваліфікованого фінансового директора та фінансового відділу, виникнення негативних явищ малоімовірне, а загроза банкрутства є виключно індикатором для активації антикризового алгоритму управління і не приводить до завершення життєвого циклу підприємства, системних проблем у банківської установи.

Ринковий ризик – це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через несприятливі коливання вартості цінних паперів та товарів і курсів іноземних валют за тими інструментами, які є в торговельному портфелі [4]. Наголошуємо, що зазначений ризик може мати деструктивний вплив на суб'єкта господарювання під час неефективного фінансового внутрішнього

управління та відсутності на макрорівні якісної фінансової політики, в тому числі грошово-кредитної і макропруденційної. Чітко прослідковується взаємозв'язок між юридичними особами (банківськими установами) і державою (фінансовою системою), що відповідає основним парадигмам фінансової науки. Вважаємо, що під час побудови ефективної системи управління фінансовими ризиками рівень результативності банківської установи залежить виключно від фінансової спроможності клієнтів та податкового навантаження на реалізацію бізнес-проектів. Доцільно зазначити, що в умовах воєнного стану український центральний банк проводить ефективну фінансову політику, яка протягом 2022–2025 рр. створила сприятливе макрофінансове середовище для ведення фінансово-господарської діяльності. Основні ризики-індикатори стану банківської системи, а саме кредитний, капіталу, валютний, ліквідності та прибутковості, систематично знижуються, а ймовірність формування негативних наслідків для економіки перебуває на контрольованому рівні [5]. Із зазначеного випливає, що запорукою прибутковості комерційних банків чи їх клієнтів, які працюють в Україні, є ефективна система управління фінансовими ризиками, яка, на нашу думку, має містити такі блоки: 1) управління фінансовою дисципліною юридичної особи, що сприятиме покращенню підприємницького іміджу, взаємодії з клієнтами та створить механізм формування керованої кредиторської заборгованості; 2) алгоритм формування фінансової політики, яка дасть змогу розробити не тільки тактику, а й стратегію розвитку; 3) аналітичний блок оцінки зовнішнього середовища; 4) прогнозування життєвого циклу суб'єкта підприємництва; 5) система взаємодії з державними органами влади, а саме: у правовому, фіскальному та міжнародному просторах.

Висновки. Отже, ефективність управління фінансовими ризиками залежить насамперед від розуміння природи їх виникнення, що створює або перспективи, або обмеження до оцінки, прогнозування явищ в економіці та асортименту інструментів, які можна використати для управління фінансово-господарськими процесами, що в осяжній перспективі може створити системні конструктивні чи деструктивні трансформації бізнесу. У процесі наших наукових розвідок нами виявлено на макрофінансовому рівні України сприятливі умови ведення підприємницької банківської діяльності, рівень результативності якої в сучасних умовах, на наш погляд, залежить насамперед від купівельної спроможності клієнтів підприємств, прибутковості бізнесу та якості системи фінансового управління, особливо у сфері ризик-менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крупка М. І., Бодаковський В. Ю. Роль Івана Франка у формуванні парадигми української фінансової системи. *Світ фінансів*. 2024. Вип. 2(79). С. 157–167. DOI: 10.35774/SF2024.02.157.
2. Бодаковський В. Ю., Рудик О. Р., Яворовський С. М. Теоретико-методологічна оцінка взаємозв'язку між фінансовими ризиками та фінансовим забезпеченням суб'єктів економіки. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2025. № 2. DOI: 10.32782/2617-5940.2.2025.1 (3-8).
3. Про затвердження Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками. НКЦПФР.

Рішення 01.10.2015 № 1597. Зареєстровано в МЮ України 28 жовтня 2015 р. за № 1311/27756 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1311-15/ed20151001#n38> (дата звернення: 12.03.2026).

4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків». Постанова Правління Національного банку України 15.03.2004 № 104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04?find=1&text=%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA#Text> (дата звернення: 12.03.2026).

5. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2025 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku> (дата звернення: 12.03.2026).

УДК 336.74

Юрчишена Л. В.

*д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса*

Журба Л. Ю.

*здобувачка ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Воєнні конфлікти, безперечно, впливають на життя людей, діяльність суб'єктів господарювання та фінансову стабільність держави. За таких умов підвищується роль Національного банку України з інструментами монетарної політики, зокрема облікової ставки, кредитів рефінансування, операцій на валютному ринку, управління міжнародними резервами, та їх особливостей у період воєнного часу. Інструменти допомагають утримувати економічну стабільність, гнучке курсоутворення, регулювати облікову ставку та функціонування фінансових процесів загалом. Питання оптимізації цих інструментів у воєнний період є ключовими для уникнення фінансових криз. Багато науковців аналізують питання діяльності Національного банку України та особливостей застосування інструментів монетарної політики під час війни. Серед них роботи Н. О. Дорошенко, А. О. Бакланової [1], Д. Ю. Кретьова [3] та інших.

Метою дослідження є оцінка ефективності застосування інструментів монетарної політики в умовах воєнного стану, спрямованих на забезпечення стабільності економіки України.

Сучасна українська економіка характеризується як оборонна, що працює в умовах значних військових витрат і триваючої війни. За цих умов основним завданням грошово-монетарної політики залишається підтримка монетарної стабільності, запобігання інфляції та забезпечення стабільності валютного курсу [3]. Національний банк України структурує свої завдання та основні дії на чотири етапи: «Перший шок війни», «Війна на виснаження», «На шляху до Перемоги»